

Pienten vesihuoltolaitosten ostopalveluiden tarve ja saatavuus

Selvitys Keski-Suomen alueella

Nina Pimiä

Projekti-insinööri

29.1.2016

jamk.fi

Mitä tutkittiin?

- Pienten vesihuoltolaitosten ostopalveluiden tarvetta ja saatavuutta erityisesti talousvesiasetuksen ja vesihuoltolain asettamien velvoitteiden näkökulmasta
- Kohderyhmä Keski-Suomessa 135 kpl, vastauksia 46 (34%)
  - Vesiosuuskunnat ja yhtymät
- Kysymykset perustuivat lain ja asetuksen vaatimukseen, jotka oli liitetty kysymysten yhteyteen
  - Kuinka laitokset pystyivät täyttämään vaatimukset kyselyhetkellä?
  - Kuinka arvioivat saavuttavansa vaatimukset jatkossa?
- Kartoitettiin ostopalveluita
  - Mitä laitokset ovat aiemmin käyttäneet tai käyttivät kyselyhetkellä?
  - Mitä voisivat käyttää tulevaisuudessa
- Verrattiin laitosten antamia vastauksia lainsäädännön velvoitteisiin ja niiden täyttämiseen

Talousvesiasetuksen vaatimusten täyttäminen

- Desinfiointivalmius (40 kpl)

Desinfiointin toteuttaminen oli teknisesti mahdollista vain 8 (20%) laitoksista
Näistä yhdellä (2,5 %) oli lisäksi desinfiointilaitteisto käytettävissä ja taito desinfiointin toteuttamiseen

Desinfiointi ei ollut mahdollista omassa verkostossa 14 (35%) laitoksella
Loput 45 % eivät ilmeisesti tienneet onnistuuko desinfiointi vai ei?

- Desinfiointivalmiuden saavuttaminen (30 kpl)

Määräaikaan (1.3.2015) mennessä valmiuden uskoi saavuttavansa 16 laitosta, 2 ei ehdi ja 12 ei tiennyt ehtiikö saada valmiuden kuntoon

- -> Tällä hetkellä on todennäköisesti erittäin suuri määrä pieniä laitoksia, joilla desinfiointivalmius ei ole kunnossa

Talousvesiasetuksen vaatimusten täyttäminen

- Ostopalveluiden tarve suhteessa talousvesiasetuksen desinfiointivalmiuden saavuttamiseen
- Desinfiointitarve on yleensä sidoksissa häiriötilanteisiin
  - Normaalissa toiminnassa desinfiointia tarvitaan erittäin harvoin
  - Pienillä laitoksilla omien desinfiointilaitteiden hankinta ei välttämättä ole järkevää -> yhteistyö ja/tai ostopalvelut
  - 6 tuntia on lyhyt aika, jos suunnitelmaa desinfioinnin toteuttamiseen ei ole ajoissa tehty
- Desinfiointipalvelua on saatavilla jonkin verran
  - Suunnattu enemmän suunniteltuun verkostojen puhdistamiseen, kuin äkilliseen tarpeeseen
- Tässä palvelussa voisi olla kehittämisen tarvetta tulevaisuudessa

Vesihuoltolakiin nojautuvat velvoitteet

- Vastaukset tässä on huomioitu vain laitoksilta, joilla on vahvistettu toiminta-alue (laitoksen ilmoituksen mukaan)
- Selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus (40 kpl)
  - 62,5% teki suunnitelmallista tarkkailua
  - 25% teki satunnaista tarkkailua
  - 12,5% tarkkaili vain ongelmatilanteiden yhteydessä
- Häiriötilanteisiin varautuminen (40 kpl)
  - Suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta oli 27,5% laitoksista, 42,5% laitoksista suunnitelmaa ei ollut, 30% suunnitelma oli tekeillä
- Kunnossapito ja huolto (40 kpl)
  - Vain 30% laitoksista oli huoltosuunnitelma
  - Huollot ovat oleellinen osa edellisiä, mitä paremmin asiat hoidetaan, sitä helpompi on täyttää vaatimukset

Vesihuoltolakiin nojautuvat velvoitteet

- Tiedottaminen (40 kpl)
  - 41% vastasi täyttävänsä tiedottamisen vaatimukset kokonaan, 44% osittain
  - 10% ei osannut sanoa millä tasolla tiedotus on
  - 5 % ei tehnyt tiedottamista lainkaan
- Tilinpäätös ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut (40 kpl)
  - 75% laitoksista uskoi pystyvänsä tuottamaan vaaditut tiedot
- Puolet vastaajista piti taloushallintoa ja tietojen julkaisemista koskevia vaatimuksia kohtuuttomina tai liian tiukkoina pienille laitoksille
  - Neljännes kannatti näitä vaatimuksia toiminnan läpinäkyvyyden ja luotettavuuden vuoksi

Ostopalveluiden käyttö ja tarve

- Yksi laitos hoiti kaiken toiminnan ostopalveluilla
- Suurin osa (81%) käytti kirjanpidossa ja taloushallinnossa ostopalveluita
- Lisäksi ostettiin erityisosaamista vaativat asennukset, huollot, korjaukset ja sähkötyöt
  - Tavanomaiset huollot ja ylläpitotoimet tehtiin usein itse
- Pienet vesihuoltolaitokset näyttivät käyttävän ostopalveluita tehtävissä, joita ”omalla väellä” ei pystytty hoitamaan
  - ”Oma väki” on usein maallikoita tai itseoppineita (73%) ja talkoolaisia
  - Mahdollisuus ja riski: kulut pysyvät kurissa, mutta tehdäänkö kaikki parhaalla mahdollisella tavalla?
- Laitokset käyttivät enimmäkseen pieniä, paikallisia yrityksiä, jotka eivät ole erikoistuneet vesihuoltolaitosten toimintaan
- Suurin osa ilmoitti jatkossakin ostavansa vain sellaiset työt, joita eivät pysty itse tekemään

Ostopalveluiden tarve ja saatavuus

- Laitokset eivät itse nähneet ostopalveluita yksiselitteisenä ratkaisuna toiminnan kehittämiseen ja vahvistamiseen
  - 10 laitosta ilmoitti vaihtoehtona toiminnan ulkoistamisen esim. vesisännöitsijälle
- Pienten vesihuoltolaitosten toimintaan erikoistuneita palvelujen tarjoajia ei juurikaan ole
  - Kokonaispalvelujen tarjonta on vähäistä
    - Jos joka hommalla eri tekijä: miten hallitaan kokonaisuus?
- Paikalliset toimijat tärkeitä saatavuuden ja joustavuuden vuoksi
  - Riski vai mahdollisuus?
    - Osaaminen laitostason vaatimusten näkökulmasta??
    - Apu saadaan nopeasti läheltä, tuttu tekijä tuntee paikat
    - Vesihuoltolaitokset ovat vain sivujuonne näiden yritysten toiminnassa

Muuta huomattua

- Vastausten perusteella isolla osalla pienistä vesihuoltolaitoksista ei ole ymmärretty lainsäädännön vaatimuksia ja velvoitteita
  - Esim. desinfiointivelvoite: asia ei kuulu meille vaan laitokselle, jolta ostamme veden!!!
  - Tai: tiedottaminen kuuluu terveystarkastajalle/ veden myyjälle!
  - Tai: tiedottamista ei tarvita, jos kaikki on kunnossa
- Osa pitää lainsäädännön määräyksiä turhan byrokraattisina ja pienille laitoksille mahdottomina saavuttaa
  - Osalla myös asenne, ettei pieniltä laitoksilta pitäisi vaatia niin paljon kuin isoilta laitoksilta
- Kaikille ei edelleenkään ole selvää, mitä toiminta-alue tarkoittaa
  - Osa ilmoitti laitoksella olevan vahvistettu toiminta-alue, mutta kunnasta saatujen tietojen mukaan sellaista ei ollut ja päinvastoin

Kehittämistarve tulevaisuudessa

- Pienillä vesihuoltolaitoksilla tarvitaan nykyistä ammattimaisempaa toiminnan kehittämistä
  - Toiminnan vaativuuden vuoksi maallikoiden aika alkaa olla ohi
  - Harva ammattilainen on kiinnostunut tekemään työtä talkoilla, oman toimen ohessa
- Moni laitos voisi olla kiinnostunut palveluiden ostamisesta, jos niitä olisi saatavilla ”yhden luukun” –periaatteella
  - Edellytyksenä on, että laitokset ensin tajuavat lainsäädännön velvoitteet ja niiden vaikutuksen oman toiminnan kehittämiseen
- Yhteistyön kehittämisessä muiden laitosten kanssa on löydettävä tavat, joilla turvataan kaikkien osapuolien tarpeet
  - Ostopalveluilla tai omalla henkilökunnalla
  - Yksin tähän ei ole varaa, mutta yhdessä se voi onnistua
- Vesiosuuskuntien fuusioitakaan ei pitäisi tyrmätä ennakkoluulojen, kateuden tai oletusten vuoksi

Kiitos mielenkiinnosta!

- Loppuraportti julkaistiin syksyllä 2015
www.jamk.fi/jatevesi -> vesiosuuskunta-asiat
- Lisätiedot
Nina Pimiä 040 522 0394 tai nina.pimia@jamk.fi

